

חולין דף פ"ד

כיסוי נוהג בקדשי מזבח ולא בקדשי הגמרא דנה, מנין שאין כיסוי הדם נוהג
בעופות של קדשי מזבח. והגמרא ביארה

בדק הבית

שכיון ולא ניתן לכסות אלא מלמעלה, חיסרון העפר מלמטה מעכב.
וכיון שלא ניתן לכסות, אין מצוות כיסוי נוהגת במוקדשים. כעת
שואלת הגמרא, אמנם אינו יכול לכסות כשהדם על גבי המזבח,
ומדוע לא הצריכוהו לגררו מעל המזבח ויתננו למטה ויכסנו? שכן
שנינו במשנה לקמן, דם הניתז למרחוק חוץ לגומא ששוחט בה, ושעל
הסכין חייב לכסות. הרי שגורר ומכסה? עונה הגרא, אכן בקדשי מזבח
חייב לכסות הואיל ונאכלות לכהנים, והמשנה שלנו מדברת בעופות
שהקדישם לבדק הבית ושחטם שאסורים בהנאה, ומשום שהיא שחיטה
שאינה ראויה פטורים מכיסוי. שואלת הגמרא, ומדוע שלא יפדו אותם
ויהיו מותרים באכילה, אחר כך יכסו את הדם? עונה הגמרא, כיון שאין
פודים קדשים אלא העמדה והערכה, אי אפשר לפדות שחוטים שלא
ניתן להעמידם.

שואלת הגמרא, מיהו התנא שסובר כן. אם כרבי מאיר הסובר שהכל
חייבים בהעמדה והערכה, הרי שנינו במשנה לקמן 'השוחט ונמצאת
טריפה חייב לכסות', ומכאן ששחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה?
ואם כרבי שמעון הסובר ששחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה, הרי
לשיטתו 'לא היו בכלל העמדה והערכה'? אמר רב יוסף, משנתנו היא
כרבי, בשחיטה שאינה ראויה סבר כרבי שמעון, בהעמדה והערכה סבר
כרבי מאיר. או שנאמר, שמשנתנו כרבי שמעון, וכאן אינו חייב בכיסוי
שנאמר: "ושפך וכו' וכסהו בעפר", מי שאינו מחוסר אלא שפיכה וכסוי,
יצא זה שמחוסר שפיכה פדייה וכסוי. ולפי תירון זה ניתן לומר, שאף
בקדשי מזבח אין חיוב של כיסוי, כיון שהם מחוסרים שפיכה גרירה
וכסוי.

מר בר רב אשי אמר, למדים שאין חיוב כיסוי במוקדשים, שנאמר "חיה
או עוף". מה חיה אינה קדש, אף עוף אינו קדש. אם כן, נאמר כשם שחיה

שאינ במינו קדש אף עוף שאין במינו קדש. וממילא נאמר שאף בחולין נוציא תורין ובני יונה כיון שיש במינן קדש? דוחה הגמרא, הכוונה: מה חיה לא חלקת בה שכולן חייבות בכסוי, אף עוף לא תחלוק בו ולא ינהג כיסוי בכל עופות מוקדשים.

בהמה אינה בכיסוי שנקרא 'מים' אמר יעקב מינאה לרבא, למדנו שסימני טהרה של חיה הם בכלל אלו של בהמה שהוזכרו במפורש. אם כן, נאמר שבהמה בכלל חיה לכסוי? אמר לו, עליך אמר הכתוב "על הארץ תשפכנו כמים", מה מים לא צריכים כסוי אף דם בהמה לא צריך כסוי. אלא מעתה, כיון שנקראו 'מים' יטבילו בו? אמר קרא, "אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור" משמע דווקא מעין ובור יטהרו. ואין לומר שדווקא שאר משקין התמעטו, אבל דם שנקרא מים לא התמעט, כיון שיש בכתוב שני מיעוטים 'מעין' מים 'בור' מים. ואולי שני המיעוטים באו לשאר משקים אחד למעט אם נתנם בזחילה למקוה ואחד למעט מכונסין? עונה הגמרא, שיש שלש מיעוטים: 'מעין' מים ולא שאר משקין אפילו זוחלים, 'בור' מים ולא שאר משקין ואפילו מכונסין, 'מקוה' מים ולא דם.

תנו רבנן, נאמר: "אשר יצוד וכו' ושפך את דמו וכסהו בעפר", אין לי אלא אשר יצוד, נצודין ועומדין מאליהן כגון אווזין ותרנגולים מניין? תלמוד לומר: "ציד" מכל מקום. אולם למדה תורה דרך ארץ, שלא יאכל אדם בשר תדיר, אלא כאילו טורח וצד כדי שלא יעני.

למדה תורה דרך ארץ, שלא יאכל אדם בשר אלא לתאבון גבולך וכו' בכל אות נפשך תאכל בשר" אמר: "כי ירחק ממך המקום וכו' וזבחת מבקרך ומצאנך" אם יש לו בעדרו יקח, ואם לא אל יקנה בשוק. יכול אף אם אין לו אלא שור אחד יזבחנו ויאכל? לכך נאמר: "מבקרך" ולא כל בקרך "מצאנך" ולא כל צאנך. מכאן אמר רבי אלעזר בן עזריה, מי שיש לו מנה יקח לקדרתו ליטרא ירק, אבל לא יאכל בשר. עשרה מנה,

יקח לקדרתו ליטרא דגים⁵³⁷. חמשים מנה, יקח לקדירתו לאכול ליטרא
בשר. מאה מנה, יבשלו לו בקדרה בכל יום. ומבאר הגמרא, שאלו
שהוזכרו שאכילתם דגים ובשר, יאכלו כך מערב שבת לערב שבת. אמר
רב, צריכין אנו לחוש לדברי זקן, ולהסתפק במזונות קלים.

אמר רבי יוחנן, אבא והכוונה לרב, היה ממשפחת בריאים. אבל אנו
שאיננו בריאים, מי שיש לו פרוטה בתוך כיסו יריצנה לחנווני, ולא יסגף
עצמו בעינוי ויצטרך לבריות יותר. אמר רב נחמן שהיה בדור אחרי רבי
יוחנן, אפילו אם אין פרוטה בכיסנו, צריכים ללוות ולאכול⁵³⁸.

דרך התורה באכילה מאכלים קלים הגמרא מביאה את מה דרשו על הכתוב:
"כִּבְשִׁים לְלִבְוֶשֶׁךָ" מגז כבשים יהא מלבושך,
קנה לך צאן ויהא לך הגיזין ללבוש. "וּמִמֶּחִיר שָׂדֶה עֲתוּדִים" לעולם
ימכור אדם שדה ויקח צאן שיש לו מהם חלב לפרנסה וגיזין ללבוש, ואל
ימכור אדם עתודים ויקח שדה. "וְיָדֵי חֵלֶב עֲזִים", דיו לאדם שיתפרנס
מחלב גדיים וטלאים שבתוך ביתו, ולא תשחטם ותאכלם. "לְלַחֲמֶךָ
לֶחֶם בֵּיתְךָ" לחמך קודם ללחם ביתך, "וְיַחֲיִים לְנַעֲרוֹתֶיךָ", אמר מר
זוטרא בנו של רב נחמן, תן חיים לבני ביתך על ידי שתרגילם בדרכי
חיים להסתפק במזונות קלים. מיכן למדה תורה דרך ארץ, שלא ילמד
אדם את בנו בשר ויין.

אמר רבי יוחנן⁵³⁹, הרוצה שיתעשר יעסוק בבהמה דקה. ואמר רב חסדא
שנלמד מהכתוב: "ועשתרות צאנך" שמעשרות את בעליהן.

ואמר רבי יוחנן, טוב לשתות כוס של מכשפות ולא לשתות כוס של מים
פושרין, שרעים הם לגוף. וכל זה שנמצאים בכלי מתכות, אבל בכלי
חרש אין חשש. ואף בכלי מתכות יש סכנה כששותם כמות שהם, אבל
אם נתן לתוכם שרשי עשבים ותבלין אין חשש. ואם הרתיחם, אף אם לא
נתן לתוכם אין חשש.

537 דגים היו בזול במקומם יותר מן הבשר. רש"י.

538 ותמיד העולם היה משתנה והולך ולא היה בריא כאותן שבימי רבי יוחנן, ולפיכך הוא אומר: כגון אנו דאפילו
אין לנו הפרוטה: עלינו ללוות ולאכול. רש"י.

539 עמוד ב'.

הרוצה להפסיד מעות שירש יקנה דבריו יקרים ישכור פועלים ולא יעבוד עמהם

ואמר רבי יוחנן, מי ששלא טרח בעצמו להשיג מעות אלא קיבל מאביו, אם ינהג

כך הוא יאבדם: 'ילבוש כלי פשתן' העשויים מכותנה רומית שהן יקרים, 'וישתמש בכלי זכוכית' בזכוכית לבנה שהיא יקרה, 'וישכור פועלים' ואל ישב עמהן' כשנותן להם שוורים שלו לחרוש, והם יכחישו השוורים ויעבדו איתם ביערות ובכרמים, והמלאכה לא תעלה לכלום שאינן חוששין לכך. ובא ללמדנו, שהעושה אלה מאבד ממון, ויזהר אדם מהם. דרש רב עזירא, לעיתים אמר בשם רבי אמי ולפעמים בשם רבי אסי, ביאור הכתוב: "טוב איש חזן ומלוה וכלכל דבריו במשפט" ⁵⁴⁰ לעולם יאכל אדם וישתה פחות מכדי יכולתו, וילבש ויתכסה לפי היכולת שלא יתבייש, ויכבד אשתו ובניו יותר מכפי יכולתו, שהן תלויין בו והוא תלוי במי שאמר והיה העולם.

כיסוי הדם בשחיטה לחולה בשבת

דרש רב עינא בפתח בית ריש גלותא, השוחט בשבת לחולה שיש בו סכנה חייב לכסות, כיון ששחיטה וכל ענייניה דחתה את השבת. אמר להם רבה, דבר תימה הוא אומר, שישמטו 'אמוריה' להענישו ⁵⁴¹. שכן ששנינו בברייתא, רבי יוסי אומר, אין שוחטים כוי ביום טוב, ואם שחטו אין מכסין את דמו. ונלמד מקל וחומר: ומה מילה שאם חייבים בה בודאות דוחה שבת ואם יש ספק אין דוחה יום טוב ⁵⁴², כסוי שאין ודאו דוחה שבת אין דין שאין ספקו דוחה יום טוב? אמרו לו, תקיעת שופר בגבולים תוכיח: שאין ודאו דוחה שבת ⁵⁴³ אלא רק במקדש, וספקה דוחה יום טוב! השיב רבי אלעזר הקפר 'בריבי' ⁵⁴⁴, אין ללמוד ממילה על כיסוי, מה למילה שכן אינה נוהגת בלילי ימים טובים, תאמר בכסוי שנוהג בלילי ימים טובים? אמר רבי אבא, זה אחד מן הדברים שאמר רבי חייא

540 טוב איש חזן דלים ומלוה אותם, וטוב המכלכל דבריו במשפט לפי היכולת. הוא עומד על צרכיו, ולא בכל תאות לבו. רש"י.

541 פירוש א' ברש"י: 'יחתכו את לשוננו שאמר בה!'. פירוש ב': גר' אי דשמא קאמר' אם בשמו הוא אומר, ישמטו את האמורא מלפניו לביישו. רש"י.

542 כגון נולד בין השמשות, שנימול לתשעה, אם חל ספק שמיני ספק תשיעי שלו ביום טוב אינו נימול עד עשירי. רש"י.

543 דקיימ'ל ברה"כ (כט:): בשבת במקדש היו תוקעין, אבל לא במדינה. רש"י.

544 כינוי לאדם גדול.

 'אין לי עליהם תשובה', והשיב רבי אלעזר הקפר בריבי תשובה. וממילא קשה מכאן על רב עינא, שלכאורה מה ששנינו ש'כסוי שאין ודאו דוחה שבת', משמע בשוחט לחולה בשבת? ואין לומר שדיבר כששחט לבריא ולכן אין לכסות, שעל כרחק מדובר בחולה. שכן מדמים למילה: מה מילה ברשות, אף כסוי ברשות? אלא מכאן תיובתא לרב עינא.

טומטום ואנדרוגינוס חייבים בשופר מבררת הגמרא, מה כוונת חכמים שספק שופר דוחה שבת, אם לספק חול ספק יום טוב, הרי מצינו ששופר דוחה אפילו ודאי יום טוב, קל וחומר שידחה ספק יום טוב ספק חול? אלא הכוונה לספק איש ספק אשה גכון מי שהוא ספק כגון טומטום ואנדרוגינוס שחייב בשופר. והטעם שרבי יוסי לא סבר שיש מכאן פירכא, משום שהולך לשיטתו שגם אשה תוקעת אפילו שאינה חייבת. ששנינו בברייתא, בני ישראל סומכים ואין בנות ישראל סומכות. רבי יוסי ורבי שמעון אומרים, אפילו שנשים לא חייבות יש להם רשות לסמוך⁵⁴⁵. אמר רבינא, יש דחייה לתשובה של חכמים, מה לתקיעת שופר שכן ודא דוחה שבת במקדש, לכן ספיקה דוחה יום טוב בגבולין. תאמר בכיסוי שאין ודאו דוחה שבת כלל?

מבארת הגמרא, כוונתו של רבי אלעזר הקפר בריבי לדחות, שמילה אינה דומה שכן אינה נוהגת בלילות כבימים, תאמר בכסוי שנוהג בלילות כבימים? אמר רבי אבא, זה אחד מן הדברים שאמר רבי חייא 'אין לי עליהן תשובה', והשיב רבי אלעזר הקפר 'בריבי' תשובה.

545 ולא אימרים 'עבודה עובדת בקדשים'. וכן לגבי שופר לא נחשב שמחללת יום טוב. רש"י.

